

Pavel Palát

VILÉM KUPFER -- LITOGRAF, SBĚRATEL
A AUTOR ZNAKŮ ČESKÝCH RODŮ A MĚST

Praha 1980

Při studiu dějin české heraldické a genealogické práce se setkáváme vedle čelných osobností, které svou badatelskou prací položily základy k rozvoji těchto vědních disciplin, též s řadou regionálních badatelů a pracovníků, jejichž jména mnohdy neprávem upadají v zapomenutí. Jejich význam je především určován množstvím a zejména kvalitou vykonané práce. Všechny však spojoval společný zájem o rozvoj české heraldiky a genealogie a právě studium dějin těchto disciplin pomáhá vymezit každému jeho místo.

Připomeneme si dnes životní osudy a význam jednoho z těchto regionálních pracovníků - litografa a sběratele Viléma Kupfera.

Přestože v letošním roce uplynulo teprve 74 roky od jeho úmrtí, je až zarážející, jak málo biografických údajů ale i ostatních zpráv o jeho životě a práci se dochovalo.

Základní informaci lze nalézt v patnáctém dílu "Ottova slovníku naučného" na str. 381-382.

Co se týče archivních pramenů, jsou zatím výsledky badatelsky velmi chudé.

Z Hradce Králové jsem použil informací Dr. Aleše Doubravy, který se dále domnívá, že by bylo vhodné propátrat fondy tamního archivu.

Z Oblastního musea v Poděbradech mně na písemný dotaz sdělili, že ve fondech pozůstalosti nemají žádný biografický materiál Kupfera se týkající, pouze v knihovně mají dvě jeho práce, o nichž budu dále hovořit. Zároveň mně upozornili na článek plk. Josefa Kučery otištěný pod názvem "VILÉM KUPFER A NUMISMATIKA" ve "Vlastivědném zpravodaji Po-labí", 1968, č.5-6, s.94. S panem Kučerou jsem posléze navázal písemný kontakt a děkuji mu touto cestou za pomoc při zpracování tohoto tematu.

V Korandově práci "Z DĚJIN ČESKOSLOVENSKÉ GRAFIKY" vydané k 100. výročí úmrtí litografa Aloise Senefeldera lze najít pouze údaje o zřízení a vybavení Kupferovy poděbradské tiskárny a jeho nástupců.

Autor uvádí nesprávné křestní jméno - Josef místo Vilém - patrně vzniklé záměnou za osobu královéhradeckého berního inspektora Josefa Kupfera.

Roku 1841 se královéhradeckým manželům Václavovi a Barboře Kupferovým narodil syn Vilém. Václav Kupfer provozoval počestné řemeslo pekařské, avšak syn zřejmě nezdědil k otcovu řemeslu náklonnost a pravděpodobně po absolvování hlavní školy se vyučil litografem - snad u hradeckého tiskaře Pospíšila. Poté se věnoval obchodnímu podnikání, aniž jsem však mohl zjistit jakého druhu.

V roce 1863 si otevřel v Hradci vlastní obchod, o dva roky později se oženil s Annou Kuchinkovou, dcerou hradeckého řezníka a o další dva roky se přestěhoval do Poděbrad, kde si otevřel tiskárnu, v níž zaměstnával dva dělníky - litografa a kamenotiskaře.

Od této doby se patrně intensivně rozvíjela Kupferova záliba pro starožitnosti, které shromažďoval ve svém domku čp. 259 v dnešní Jiráskově ulici a který také nechal v roce 1900 poděbradským stavitelům Fialou přestavět a upravit.

Za tři roky - 8. září 1903 - umírá však Vilém Kupfer na tuberkulosu plic; byl pohřben 10. t. m. na místním hřbitově. Hrob byl zaplácen na 10 let, poté byl zrušen a v roce 1916 prodán,

Kupfer byl náruživým sběratelem starožitností. Zajímaly jej zejména medaile a mince, ale přišel do styku i s materiálem heraldickým a genealogickým. Za 36 let působení v Poděbradech shromáždil prý sbírky značných hodnot. Těmto zálibám přizpůsobil i výrobní program vlastní tiskárny.

V roce 1880 vydal a vytiskl rozsáhlou práci pod názvem "MINCOVNÍ DÍLO" obsahující 437 litografických tabulí mincí a medailí různé provenience. Z téže doby pochází druhé rozsáhlé dílo s názvem "SBÍRKA ERBŮ A ZNAKŮ PÁNŮ ČESKÝCH A MĚST ČESKÝCH" obsahující 270 barevných kreseb doprovobených vesměs texty. Je nesporné, že 150 rodových a 120 zna-

ků městských představovalo v tehdejší době ojedinělé dílo, na druhé straně však tato sbírky vykazuje řadu podstatných chyb především ve věcném provedení a prozrazuje tak o autorovi jednoznačně, že v tomto oboru byl pouhým sběratelem, nanejvýše snad nadšeným diletantem, který v dobré víře chtěl české heraldice a genealogii vytvořit základní orientační pomůcku. Budeme-li jeho práci tudíž posuzovat, je nutné mít na zřeteli, že Kupfer nebyl a ani nemohl být spolehlivým znalcem v těchto disciplínách, poněvadž jeho zájmový okruh byl příliš široký. "SBÍRKA" je nutno používat krátkými a komparovat ji s prameny a literaturou. Pro odborníka-heraldiky má cenu dobové dokumentace české heraldické práce, pro sběratele či bibliofila pak cenu záliby, která se ovšem nemusí pohybovat v astronomických částkách.

Osud Kupferových ještě ne malých sbírek po jeho smrti není znám. Dům čp.259 koupil tesař František Zárubnický a po něm jej drželi další majitelé; tiskárnu získal nejprve Boh. Vančura a po něm Josef Rašek.

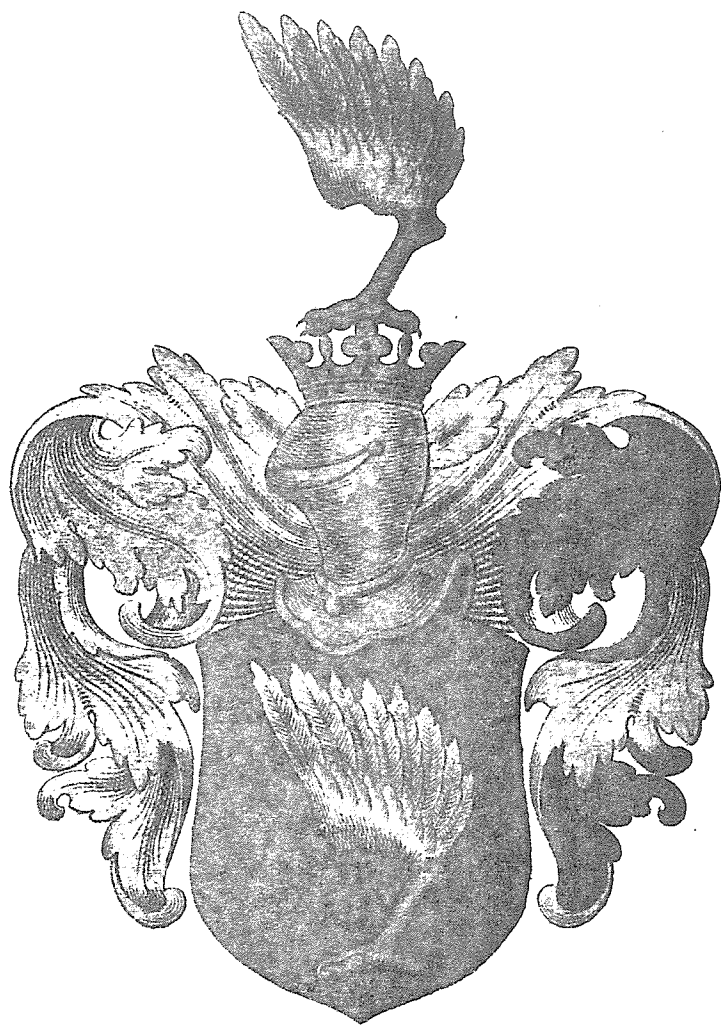
Dílo Viléma Kupfera a tudíž i jeho význam pro rozvoj české heraldiky nestojí na předním místě této disciplíny, avšak má v ní své místo jako historický dokument konce 19. století - doby, v níž vznikaly vědecké základy české heraldiky a genealogie, totiž práce Rybičkovy, Králový, Kolářovy a Sedláčkovy.

V příloze jsou dvě ukázky z Kupferovy "SBÍRKY":

Z městských znaků byl vybrán znak města Českého Brodu, k němuž pro srovnání připojuji fotokopii z privilegia otištěnou Františkem Zvolským ve "ZNAČÍCH ČESKÝCH MĚST", seš. 3., Brno 1949.

Z rodových erbů byl vybrán erb Čábelických ze Soutic včetně doprovodného textu. Kupferovo barevné provedení vychází patrně z Paprockého - srv. Sedláček: "ČESKOMORAVSKÁ HERALDIKA", díl II., s.226; dále Ščk: "Čábelický ze Soutic", In: Ottův slovník naučný, díl V., s.847-848.

Pro značnou nespolehlivost údajů i kreseb nebývá Kupferovo dílo v heraldické literatuře zpravidla vůbec citováno.

ČABELIČTÍ ZE SOUTIC.

Čabeličtí ze Soutic.

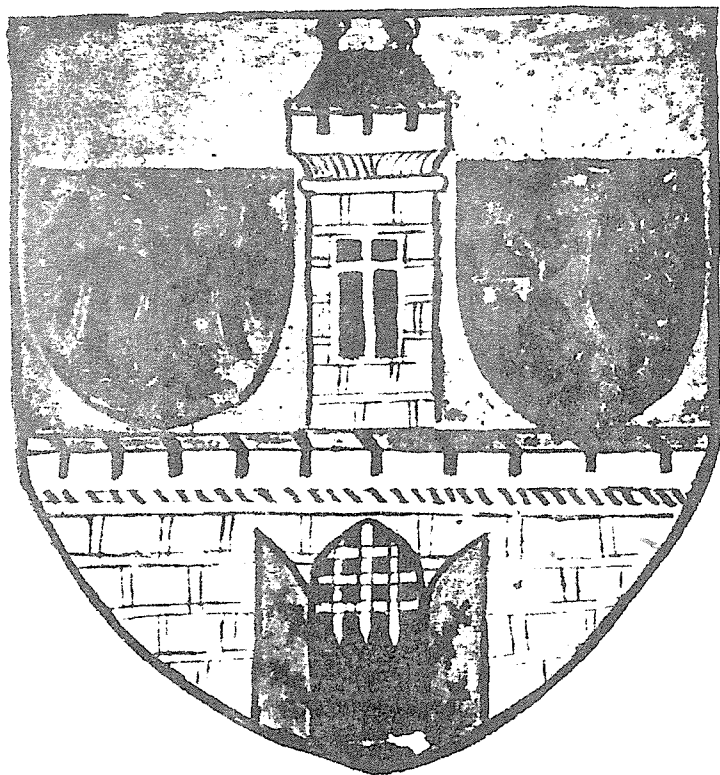
Č. ze Soutic, staročeský rod vládycký, později panský, tak nazvaný od prvotního sídla svého v XIV. a XV. stol., tvrze (nyní dvoru) Čabelic nedaleko Kácova v Čáslavsku. Č—ěti květi ještě v minulém století co hrabata v Čechách a ve Vřtemberku. První, jenž z rodu tohoto na tvrzi Čabelické seděl, byl r. 1395 panoš Hroch ze Soutic a z Čabelic. Nástupce jeho ryt. Jan Č. ze Soutic, jeden z nejznamenitějších mužů věku svého, snažil se po skončených válkách husitských upevniti opět žádoucí mír v Čechách. Od mladosti jsa věrným přítelem pana Hyňka Ptáčka z Lipé a z Pirkšteina byl 17. března 1440 na sněmu v Čáslavi spolu s tímto za hejtmana kraje Čáslavského vyvolen.

Ptáček ustanovil jej před smrtí svou († 1444) poručníkem svých nezletilých dětí a správcem rozsáhlých statků, načež Č. z většího dílu na Ratajích síděl, obíraje se vychováváním svěřenců a úředními záležitostmi, jsa též r. 1444.—54. nejvyšším mínenímstrem. Příhuv co nejlhorlivěji k straně pana Jiřího z Poděbrad pomáhal jemu r. 1448. Prahy dobývatí a r. 1452. témuž pánu za správce král. Českého vyvolenému k radě přidán byl.

Ještě r. 1463. činí se o něm zmínka při zasnoubení Zofie z Lipy a Pirkšteina panu Viktorinovi z Kunštátu a Poděbrad. Jeho četné potomstvo dostalo se v držení Tejna nad Vltavou i jiných statků v okolí: Žimutic, Podboře, Koloděj a j.; původistě jejich Čabelice byly připojeny k panství Kácovskému. Mnoho údů toho rodu účastnilo se stavovského povstání proti Ferdinandovi II. a pozbyvše statků svých odstěhovali se z vlasti. Dva z nich, Václav a Vratislav Č. ze Soutic zůstavše králi svému věrni, byli za to r. 1626. v stav panský povýšeni. Prvnější koupil r. 1263 otcí Karlovi († 1624) konfiskovaný statek Žimutic, ale postřelen při obležení Prahy od Švédů zemřel 1. listopadu 1648. a byl v Týnském kostele v Praze pochován. Tamtéž odpočívá i jeho syn brabě Václav Karel Č. ze Soutic na Tloskové a Kondratěch J. M. C. skutečný komoří a hejtman Nového Města Pražského, zemřel 30. máje 1687. Náhrobníky obou se zachovaly. Jeho bratr Jan František Felix Č. byl jako císařský hejtman zastřelen při obležení Vídně od Turků 1683. Jan Václav Č., syn a dědic Václava Karla, prodal r. 1707. panství Tloskovské. Někteří členové této rodiny žijí posud zvl. ve službě vojenské. Znak rodu toho bylo:

Orlí křídlo a žlutá noha v poli červeném.

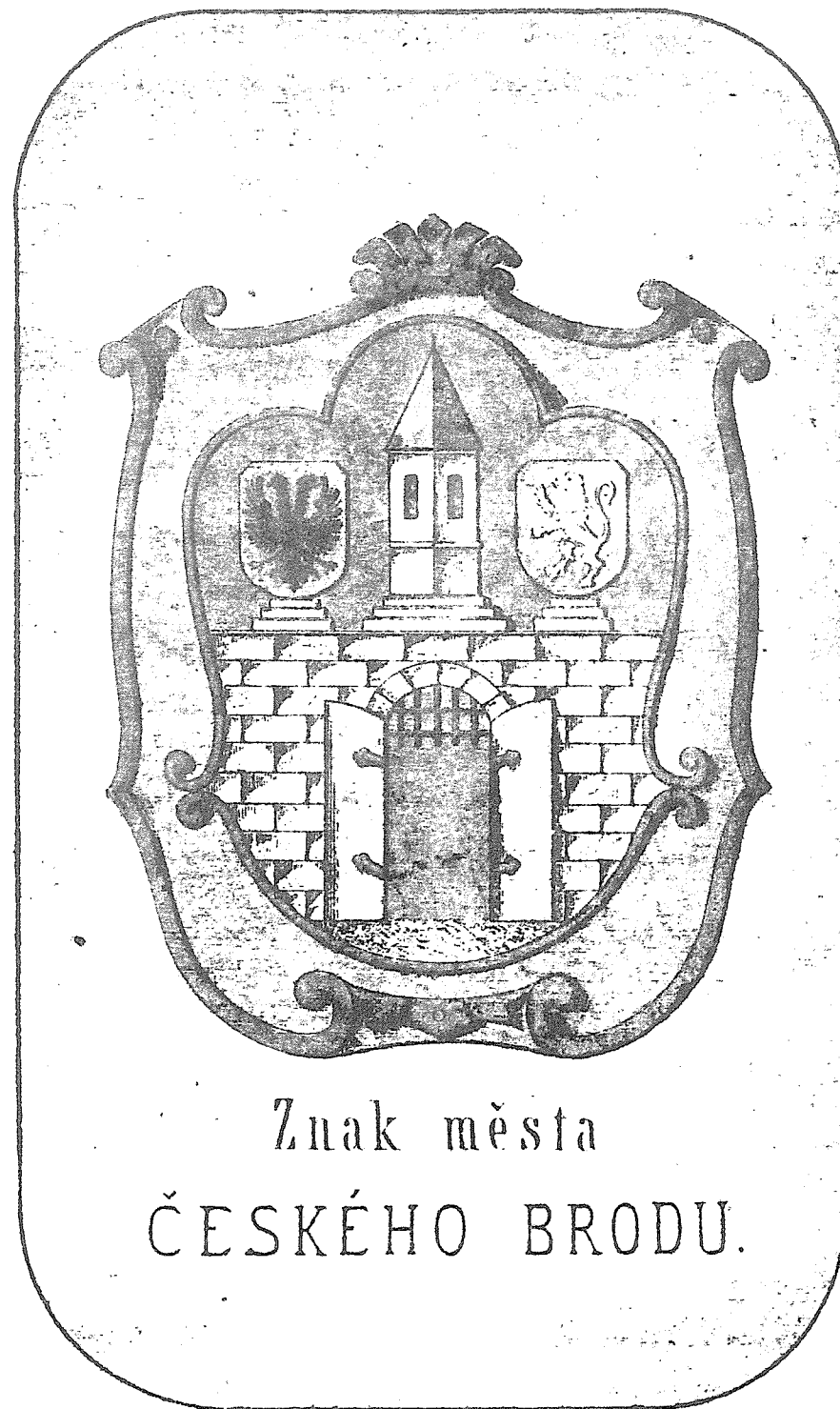

ČESKÝ BROD

Znak v privilegiu ze 13. března 1437.

(Snímek Zemský archiv Praha.)

Znak města
ČESKÉHO BRODU.

Prof. Pavel Palát

VILÉM KUPFER - LITOGRAF, SBĚRATEL
A AUTOR ZNAKŮ ČESKÝCH RODŮ A MĚST

Edice "DOCUMENTA HERALDICA", řada II., sv.3.

Přednáška proslovená 18.10.1977 na řádné schůzi
Heraldického klubu ČNS.

Vydala HERALDIKA - pobočka České numismatické
společnosti interně pro své členy.
Ediční redaktor prof. Pavel Palát.
Praha, březen 1980.

Vydání I. v nákladu 170 číslovaných výtisků.

Tento výtisk má číslo: 153